

กลวิธีการเล่นกับภาษาในเพจ “เขียบ”

The strategies for language play on the Page “Kheabp”

ทิพวัลย์ เหมรา / Thippawan Hemmara

สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
บุรีรัมย์ 31000, ประเทศไทย

*Thai Language Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Buriram Rajabhat University
Buri Ram 31000, Thailand*

Email: thippawan.hm@bru.ac.th

Received: August 17, 2021

Revised: August 25, 2021

Accepted: August 26, 2021

Abstract

The purpose of this article was to present the strategies for language play on the page “kheabp”. The total 228 posts were used as data to study strategies of using Thai dialect as a language play to create a humor. The results showed that there were 6 types of strategies of using Thai dialect for making a humor: 1. Playing with homophones, 2. playing with vernacular word, 3. playing with phonemes, 4. playing with presupposition, 5. playing with popular etymology, and 6. playing with the context of society and culture. The strategies for language play were a presentation of the Isan dialect vocabularies that were based on a basic understanding of the Isan dialect along with understanding the social and cultural context, which enabled the reader have a deeper understanding of a humor.

Keywords: language strategies, humor, Isan vernacular, dialect, page

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอกลวิธีการเล่นกับภาษาในเพลง “เซียบ” จากการศึกษาโพสต์จำนวนทั้งสิ้น 228 โพสต์ เพื่อศึกษากลวิธีการนำคำภาษาไทยถิ่นอีสานมาสร้างเป็นมุกตลก โดยใช้กรอบแนวความคิดด้านการเล่นคำที่ก่อให้เกิดความตลกขบขันมาใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการศึกษาพบว่ากลวิธีการนำคำภาษาไทยถิ่นอีสานมาสร้างเป็นมุกตลก พบจำนวน 6 ประการ ได้แก่ 1. การเล่นกับคำพ้อง 2. การเล่นกับคำศัพท์ภาษาถิ่น 3. การเล่นกับหน่วยเสียง 4. การเล่นกับมูลบท 5. การเล่นแบบลากเข้าความ และ 6. การเล่นกับบริบทของสังคมและวัฒนธรรม กลวิธีการเล่นกับภาษาดังกล่าวเป็นการนำคำในภาษาไทยถิ่นอีสานที่ต้องอาศัยพื้นฐานของความรู้ความเข้าใจในภาษากอปรกับความเข้าใจบริบททางสังคมและวัฒนธรรม จึงจะทำให้ผู้อ่านเข้าใจมุกตลกและเรียนรู้วัฒนธรรมของชาวอีสานได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: กลวิธีทางภาษา มุกตลก ภาษาอีสาน ภาษาถิ่น เพลง

บทนำ

กลวิธีทางภาษา หมายถึง วิธีการทางภาษาแบบใด ๆ ก็ได้ในการนำเสนอเรื่องตลกที่ก่อให้เกิดความตลกขบขัน ซึ่งอาจจะเกี่ยวข้องกับการบิดเบือนตรรกะ หรือไม่เกี่ยวข้องก็ได้ (Jaroenkiatboworn, 2005, p. 31) และกลวิธีการเล่นกับภาษามักเกี่ยวข้องกับการออกเสียง รูปเขียน หรือตัวอักษรที่ใช้แทนเสียงด้วย ส่วนใหญ่แล้วกลวิธีการเล่นกับภาษามักจะเกิดขึ้นเพื่อให้เกิดความตลกขบขัน คำว่า ตลก หมายถึง ทำให้คนอื่นขบขันด้วยคำพูดหรือกิริยาท่าทาง เป็นต้น โดยปริยายหมายความว่า แกล้งทำหรือพูดให้คนอื่นเข้าใจผิดเพื่อผลประโยชน์ของตน (Royal Institute, 2011, p. 464) กล่าวได้ว่าความตลกนั้นเป็นอารมณ์ของบุคคลหนึ่งที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ที่อาจจะไม่ได้เกิดขึ้นเพียงเพราะภาษาอย่างเดียว แต่บางครั้งบริบทแวดล้อม เช่น วัฒนธรรม อาจจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดความขบขันร่วมกันได้

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเล่นภาษา ทั้งในแบบของการสร้างอารมณ์ขัน มุกตลก เรื่องตลก ปรากฏงานวิจัยที่หลากหลาย เช่น การวิเคราะห์วาทกรรมเรื่องตลกของไทย ของ Jaroenkiatboworn (2005) กลวิธีสื่ออารมณ์ขันใน

ละครตลกสถานการณ์ของไทยจากมุมมองวิจันปฏิบัติศาสตร์ (Hongladarom & Choksuwanit, 2008) กลวิธีและการใช้ภาษาเพื่อสร้างอารมณ์ขันในละครคั่นรายการวาไรตี้เกมโชว์ “ชิงร้อยชิงล้าน” (Eiamutama, 2008) อารมณ์ขันในข้อความท้ายรถ: เสน่ห์ของภาษาที่ไม่ควรมองข้าม ของ Chavanalirikorn (2016) อารมณ์ขันในรายการเหยเยียวไทย ของ Sanguanpong (2020) กลวิธีทางภาษาในการสร้างอารมณ์ขันในเพจมุกตลกอีสาน “จอนฟอน” ของ Maleelai and Chantharapraphan (2020) แต่จากงานวิจัยที่ผ่านมายังไม่ปรากฏการศึกษากลวิธีการนำคำภาษาไทยถิ่นอีสานมาสร้างเป็นมุกตลกที่ศึกษาร่วมกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมอย่างชัดเจน โดยเฉพาะการศึกษาข้อมูลของภาษาไทยถิ่นอีสานบนสื่อสังคมออนไลน์

เพลง “เขียบ” เป็นเพลงเพชบุรีหรือสื่อสังคมออนไลน์ที่นำคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นอีสาน ที่มีทั้งคำศัพท์ที่ใช้สื่อสารในท้องถิ่นทั่วไป และคำศัพท์เก่า มานำเสนอในรูปแบบมุกตลก เพลงนี้ได้สร้างขึ้นเมื่อ 11 เมษายน พ.ศ.2558 ด้วยเอกลักษณ์ของเพลงที่มีรูปแบบการนำเสนอที่แปลกใหม่ น่าสนใจ ทำให้มีผู้ติดตามในปัจจุบันจำนวนทั้งสิ้น 238,082 คน ความแปลกใหม่ของเพลงเขียบ คือ การนำคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นอีสานมาสร้างเป็นมุกตลก และมีเอกลักษณ์ของเพลงคือมักจะนำมุกตลกนั้นมาประกอบประกอบภาพนักแสดงชื่อ “มี้อ” ที่มีหน้าตาออกแนวกวน ๆ และในหลาย ๆ ครั้งมุกตลกนั้นได้สร้างความสงสัยให้กับคนติดตาม แม้ว่าผู้ที่ติดตามนั้นจะเป็นผู้ใช้ภาษาเอง ทว่าความสงสัยของผู้ติดตามนั้นกลับเป็นจุดสำคัญที่ทำให้เพลงมีลักษณะเฉพาะ เนื่องจากมุกตลกนั้นนำมาเล่นกับความไม่เข้าใจ ความซับซ้อนของภาษา ตัวอย่างโพสต์ เช่นนักเรียน : *ครูชา หนูอยากทำบุญวันเกิดเอาอาหารแห้งใส่บาตรได้ไหมคะ?* ครู : *ไม่ได้!! หมาน่าเหม็นจะตาย*

ภาพที่ 1 มุกตลกการเล่นกับคำพ้อง
ที่มา: @Kheabp (May 20, 2021)

ผู้อ่านอาจจะเกิดความสงสัยว่านี่คืออะไร จากตัวอย่างเป็นการสร้างมุกตลกที่เล่นกับคำว่าอาหารแห้ง ที่ออกเสียงคล้ายกับ “แอ้ง” หมายถึง นกแร้ง เป็นสัตว์ปีกขนาดใหญ่ที่ชอบกินซากสัตว์ และอาหาร(ของ) แห้ง (แอ้ง) จึงเป็นหมาเนา ที่เป็นคำตอบนั่นเอง ด้วยลักษณะของมุกตลกของเพลงที่มักจะมีลักษณะเช่นนี้ คือสร้างความสงสัยกับการเล่นภาษาในหลาย ๆ โปสต์ แม้จะเป็นผู้ใช้ภาษาอีสานเองในบางครั้งก็ยังไม่เข้าใจมุกตลกนั้นในเพลงจึงมักเกิดเป็นบรรยากาศแสดงความเห็น แลกเปลี่ยน อันเป็นความท้าทายที่กระตุ้นให้ผู้ติดตามพยายามหาคำตอบให้แก่นัก นอกจากนี้ส่วนหนึ่งที่ทำให้มุกตลกของเพลงมีความแปลกใหม่ คือ การสร้างเรื่องราวที่ไม่ได้มาจากเรื่องภาษาและวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่อยู่ในชีวิตประจำวันเท่านั้น ทว่ายังมีการผูกเนื้อหาของมุกจากประเด็นหรือกระแสของสังคม ที่คนกำลังให้ความสนใจอยู่ในขณะนั้น ๆ ด้วย

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงพิจารณาเห็นว่าเพลงเขียบ เป็นเพลงนำเสนอมุกตลกที่มีความแปลกใหม่น่าสนใจและมีเอกลักษณ์เฉพาะ จึงสนใจที่จะศึกษาวิธีการนำคำภาษาไทยถิ่นอีสานมาสร้างเป็นมุกตลก และเพื่อให้เห็นว่าการศึกษาร่วมกันกับการทำความเข้าใจและเรียนรู้ไปพร้อมกับบริบทของสังคมและวัฒนธรรม อันจะเป็นข้อสนับสนุนหรือยืนยันให้เห็นว่าบริบททางสังคมและวัฒนธรรมเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องศึกษาร่วมกันกับการเรียนรู้ภาษานั้น ๆ และทำให้การศึกษางานด้านนี้มีมุมมองที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น

กรอบแนวความคิดในการวิจัย

การศึกษากวีวิธีการเล่นกับภาษาในเพลงเขียบ ผู้วิจัยได้ใช้กรอบแนวความคิดการเล่นคำ ของ Jaroenkiatboworn (2005, p. 90) ที่กล่าวว่าการเล่นคำในเรื่องตลกภาษาไทยมีวิธีการที่ก่อให้เกิดความตลกขบขันได้ในหลายลักษณะ แบ่งได้เป็น 3 ประเภท ได้แก่ การเล่นคำที่ลวงให้เกิดการตีความผิด การเล่นคำที่ทำให้เกิดการตีความที่ต่างไปจากปกติ และการเล่นคำที่มีการตอกย้ำความกำกวม โดยแบบแรก การเล่นคำที่ลวงให้เกิดการตีความหมายผิดนั้นเป็นการเล่นคำที่ลวงให้ผู้อ่านตีความผิดในตอนแรก ๆ แล้วเรื่องก็จบลงด้วยความหมายอื่นที่แตกต่างกัน แบบที่สอง การเล่นคำที่ทำให้เกิดการตีความที่ต่างไปจากปกติเป็นการให้บริบทแก่คำสำคัญ หรือมีการละเล่นทางเสียงที่ทำให้เกิดคำใหม่ที่ต่างไปจากปกติ ทำให้เห็นว่ารूपภาษาบางรูปสามารถจะตีความหรือมีความหมายอย่างอื่นได้อีกเมื่อมาอยู่ใน

บริบทใหม่ และแบบที่สาม การเล่นคำที่มีการต่อยอดความกำกวม โดยที่ตัวบทเผยให้เห็นถึงความกำกวมหรือความขัดแย้งทางความหมายตั้งแต่ต้น ๆ ผู้อ่านจะสังเกตเห็นความกำกวมหรือความขัดแย้งทางความหมายได้ตั้งแต่เนิ่น ๆ จากนั้นตัวบทจะจบลงด้วยการเน้นย้ำให้เห็นถึงความขัดแย้งดังกล่าวมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงได้นำกรอบแนวคิดดังกล่าวมาใช้เป็นแนวทางในการแบ่งประเภทกลวิธีการนำคำภาษาไทยถิ่นอีสานมาสร้างเป็นมุกตลกและใช้อธิบายเหตุของความขบขันในมุกตลกนั้น ๆ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษากลวิธีการนำคำภาษาไทยถิ่นอีสานมาสร้างเป็นมุกตลกในเพจเฟซบุ๊ก “เจี๊ยบ”

ขอบเขตของข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากโพสต์ของเพจเจี๊ยบ ที่อยู่ในช่วงระหว่างเดือนมกราคม 2564 - มิถุนายน 2564 จากโพสต์ของเพจจำนวน 236 โพสต์ และคัดเลือกโพสต์ที่เกี่ยวข้องกับภาษามาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ไม่ได้ศึกษาการเล่นคำที่เกี่ยวข้องกับรูปภาพ จำนวนทั้งสิ้น 228 โพสต์

นิยามศัพท์เฉพาะ

กลวิธีการเล่นกับภาษา หมายถึง วิธีการทางภาษาที่เพจนำมาสร้างเป็นมุกตลกอันก่อให้เกิดความขบขัน หรือมุกตลกที่ทำให้ผู้อ่านได้ขบคิดตาม ซึ่งกลวิธีการเล่นกับภาษาในงานนี้เป็นการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับภาษา ไม่เกี่ยวกับการเล่นคำจากรูปภาพ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ผู้วิจัยศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลวิธีทางภาษาที่ก่อให้เกิดความตลกขบขันเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการศึกษา
2. เก็บรวบรวมข้อมูลจากโพสต์ของเพจเจี๊ยบในเวลาทั้งหมด 6 เดือน อยู่ในช่วงเวลาระหว่างเดือนมกราคม 2564 – เดือนมิถุนายน 2564 ได้จำนวนโพสต์ทั้งสิ้น 236 โพสต์

และคัดเลือกโพสต์ที่เกี่ยวข้องกับภาษาเพื่อนำมาวิเคราะห์ จำนวนทั้งสิ้น 228 โพสต์

3. วิเคราะห์ผลการศึกษิตตามกรอบแนวความคิดการเล่นคำของ Jaroenkiatboworn (2005) โดยนำกรอบแนวความคิดมาใช้เป็นแนวทางในการแบ่งประเภทกลวิธีการเล่นกับภาษาที่นำคำภาษาไทยถิ่นอีสานมาสร้างเป็นมุกตลกและเป็นแนวทางเพื่อใช้อธิบายเหตุของความขบขันในมุกตลกนั้น ๆ

4. นำเสนอผลการศึกษาแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษา

ผลการศึกษาการวิเคราะห์การเล่นกับภาษาในเพจเขียบ พบว่ามีกลวิธีทางภาษาที่นำมาสร้างเป็นมุกตลก จำนวนทั้งสิ้น 6 ประการ ดังนี้

1. การเล่นกับคำพ้อง

การเล่นคำพ้อง หมายถึง การนำคำที่ออกเสียงเหมือนกัน คล้ายกัน หรือใกล้เคียงกัน ทั้งทางด้านเสียงของพยัญชนะ สระ หรือวรรณยุกต์ กลวิธีการเล่นกับคำพ้องนี้เกิดจากการนำคำของภาษาไทยถิ่นอีสานไปเล่นกับเสียงของคำในภาษาไทยมาตรฐานหรือภาษาต่างประเทศ โดยคำที่นำมาสร้างให้เป็นมุกตลกของทั้งสองคำนั้น จะออกเสียงเหมือนกัน หรือคล้ายกัน พบจำนวนทั้งสิ้น 101 โพสต์ คิดเป็นร้อยละ 44 ตัวอย่างที่ 1

นักเรียน : ครูคะ ทำไมต้องยื้อวักซินด้วยคะ ?

ครู : แขนยื้อล้นละมั้ง

(@kheabp, June 29, 2021)

จากตัวอย่างข้างต้นเป็นการเล่นมุกตลกโดยใช้คำพ้องเสียงของคำว่า “ยื้อ” ซึ่งยื้อในถ้อยคำแรกทำให้ผู้อ่านเข้าใจว่า ยื้อ หมายถึง แยกด้วยอาการ เช่น ฉุด ยุด ดึงไปมา เป็นคำในภาษาไทยมาตรฐาน ทว่าในถ้อยคำที่ 2 คำว่ายื้อกลับมีความหมายอีกแบบหนึ่ง เพราะไปพ้องกับคำว่า ยื้อ หมายถึง เอื้อมือ ในภาษาไทยถิ่นอีสาน จึงทำให้ผู้อ่านถูกหลงความหมายจากคำพ้องเสียง

ตัวอย่างที่ 2

*ประทับใจคุณลุงคนหนึ่งที่ขอส. ขนาดไม่รู้จักกันยังรีบวิ่งมาทักทาย
คงกลัวเราเมารถ คอยถามตลอดเลยว่า วินบ่คับ วินบ่คับ*

(@kheabp, April 1, 2021)

จากตัวอย่างข้างต้น เป็นมุกตลกที่สร้างขึ้นจากภาพบรรยากาศที่บริษัท ขนส่ง จำกัด เป็นสถานที่ ๆ ผู้คนไปใช้บริการเพื่อขึ้นรถประจำทางเดินทางไปยังสถานที่ต่าง ๆ หรือเดินทางกลับมาจากพื้นที่อื่น ๆ และมักจะมีรถจักรยานยนต์รับจ้าง หรือที่เรียกสั้น ๆ ว่า “วิน” คำว่า “วิน” มาจาก “win” ในภาษาอังกฤษซึ่งแปลว่าชัยชนะ มีที่มาจากการแข่งขันกีฬาแข่งม้า โดยม้าตัวที่ชนะเข้าเส้นชัยเป็นอันดับหนึ่ง จะเรียกว่า “เข้าวิน” คำว่า “วิน” จึงนำมาใช้เรียกสถานที่ซึ่งผู้ขี่รถจักรยานยนต์รับจ้างนำรถมาจอดคอยรับผู้โดยสาร (trueplookpanya, 2021) และ “วิน” มักจะวิ่งกรูเข้ามาถามผู้โดยสารว่าต้องการจะไปไหน ไปที่ใดต่อ จากมุกตลกดังกล่าวจึงเป็นการนำคำว่า “วิน” มาเล่นกับ 2 ความหมาย คือ วิน หมายถึง จักรยานยนต์รับจ้าง ที่เป็นคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษ และวิน ในภาษาไทย ถิ่นอีสาน หมายถึง เวียนศีรษะ วิงเวียน หน้ามืด คล้ายจะเป็นลม

2. การเล่นกับคำศัพท์ภาษาถิ่น

การเล่นกับคำศัพท์ หมายถึง การเล่นกับคำศัพท์ในภาษาไทยถิ่นอีสาน โดยการนำคำศัพท์ในภาษาไทยถิ่นอีสานที่ใช้คำแตกต่างจากภาษาไทยมาตรฐาน แต่มีความหมายของคำเหมือนกันมาสร้างเป็นมุกตลก มุกตลกแบบนี้เป็นการเล่นกับคำของภาษาไทยถิ่นอีสานโดยตรง ไม่ได้ผูกขึ้นจากกลวิธีที่ซับซ้อน หากผู้อ่านจับคำภาษาอีสานในประโยคได้ก็จะเข้าใจมุกตลกนั้น พบจำนวนทั้งสิ้น 34 โขสัด คิดเป็นร้อยละ 15

ตัวอย่างที่ 3

คำว่ารักมันกลายเป็นปุ๋ยคอกไปแล้ว

(@kheabp, January 27, 2021)

จากตัวอย่างที่ 3 เป็นกลวิธีการสร้างมุกตลกจากคำศัพท์ในภาษาไทยถิ่นอีสาน โดยตัวอย่างดังกล่าวเป็นท่อนหนึ่งในเนื้อเพลง ที่ต้นฉบับร้องว่า “คำว่ารักมันกลายเป็นฝุ่นไปแล้ว” คำว่า ฝุ่น ในภาษาไทยถิ่นอีสาน หมายถึง ปุ๋ยคอก มูลวัว มูลควาย ตัวอย่างนี้

จึงเล่นกับภาษาไทยถิ่นอีสานโดยการนำความหมายของคำว่าฝุ่นในภาษาไทยถิ่นอีสาน โปสัดนี้จึงเป็นการเล่นกับคำศัพท์ในภาษาไทยถิ่นอีสานโดยตรง

ตัวอย่างที่ 4

แม่ : แม่อ้วนขึ้นมั๊ย?

ลูก : แม่ออกกำลังกายนะคะ!!

แม่ : อ้วนหรือ?

ลูก : แม่ออกกำลังกายนะคะ!!

เอ๊กกกกกกกก (เสียงเบรกรด)

(@khiabp, March 21, 2021)

จากตัวอย่างที่ 4 เป็นกลวิธีสร้างมุกตลกจากคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นอีสานกับภาษาไทยมาตรฐาน จากบริบทดังกล่าวในประโยคที่ว่า *แม่ออกกำลังกายนะคะ* หากพิจารณาไวยากรณ์ของภาษาไทยในประโยคนี้ *แม่* เป็นคำนามและทำหน้าที่เป็นประธานของประโยค และคำว่า *ออกกำลัง* เป็นคำกริยา หมายถึง ใช้กำลัง บริหารร่างกายเพื่อให้แข็งแรง ทว่าในภาษาอีสาน ประโยคนี้ ประธานของประโยคคือคำว่า *แม่ออก* หมายถึง ผู้หญิงที่เป็นผู้อุปถัมภ์บำรุงพระภิกษุสามเณร หรือโยมอุปัฏฐาก และคำว่า *กำลัง* ทำหน้าที่เป็นกริยานุเคราะห์ และ *กาย* หมายถึง ผ่าน พ้น เลยไป ฉะนั้นเมื่อพิจารณาบริบทของประโยคในตอนแรกอาจจะหลงให้ผู้อ่านเข้าใจว่าสื่อความหมายตามไวยากรณ์ของประโยคแบบภาษาไทยมาตรฐาน แต่เมื่อเหตุการณ์ในตอนท้ายเฉลยว่ามีเสียงเบรกรด จึงทำให้เข้าใจมุกตลกกว่ากำลังเล่นกับคำศัพท์ภาษาอีสานที่ต้องอาศัยความแตกต่างทางด้านไวยากรณ์เข้ามาร่วมไขมุกตลกนี้

3. การเล่นกับหน่วยเสียง

การเล่นกับหน่วยเสียง หมายถึง การเล่นกับคำในภาษาไทยถิ่นอีสานที่มีหน่วยเสียงของคำต่างจากหน่วยเสียงของภาษาไทยมาตรฐาน เช่น ในภาษาไทยถิ่นอีสานจะไม่มีหน่วยเสียง /ซ/ แต่จะใช้เป็นหน่วยเสียง /ซ/ เช่น ช้าง ออกเสียงเป็น ช่าง ในภาษาไทยถิ่นอีสานไม่มีหน่วยเสียง /ย/ แต่จะออกเป็นเสียง /ญ/ ที่เป็นเสียงนาลิกหรือเสียงขึ้นจมูก เช่น ยุง จะออกเสียงเป็น ญุง หรือในภาษาไทยถิ่นอีสานจะมีเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยว ไม่มีเสียงพยัญชนะต้นประสม หรือที่เรียกว่าพยัญชนะควบกล้ำ เช่น จะมีหน่วยเสียง /ค/ แต่ไม่มีหน่วยเสียง /คล/

/คร/ /คว/ นอกจากนี้ในบางพื้นที่ยังมีหน่วยเสียงย่อยหรือการแปรเสียงพยัญชนะบางเสียงเพิ่มด้วย เช่น เสียง /ก/ จะออกเป็นเสียง [จ] เช่น (มัน)แกว ออกเสียงเป็น (มัน)แจว การเล่นกับหน่วยเสียงแบบนี้เป็นอีกกลวิธีที่เพจนำมาใช้เล่นมุกตลก พบจำนวนทั้งสิ้น 31 โปสต์ คิดเป็นร้อยละ 14

ตัวอย่างที่ 5

มีด : นักร้องคนไหนร้องเพลงจัดฟัน

แฟน : พี่ สะเดิด

มีด : ผิด

แฟน : งั้นยอม

มีด : ไท ธนาวุฒิ

แฟน : ทำไม

มีด : วิมานพี่ล่อม สิมสัญญาเมื่อสายัณห์ ตัดแล้ว ตัดแล้ว

ตัดแล้ว ตัดแล้ววว

(@kheabp, June 19, 2021)

จากตัวอย่างที่ 5 โปสต์นี้ได้้นำเรื่องการออกเสียงพยัญชนะในภาษาอีสานมาสร้างเป็นมุกตลก โดยเล่นกับคำว่า แซ่ว หมายถึง ฟัน ในภาษาไทยถิ่นอีสาน และคนอีสานบางคนจะออกเสียงคำนี้เป็นเสียง [จ] คือ แซ่ว ในตัวอย่างของโปสต์ข้างต้นจึงเป็นมุกที่มาจากกลวิธีการเล่นกับหน่วยเสียงพยัญชนะของคำ ที่ผู้อ่านอาจจะถูกลวงจากการแปรเสียงพยัญชนะของศัพท์คำนั้น

ตัวอย่างที่ 6

ตัวละคร 1 : ทำไมวันนี้(ว)ไม่สดชื่น

ตัวละคร 2 : ไมวะ

ตัวละคร 1 : งัวเงีย

(@kheabp, February 6, 2021)

จากตัวอย่างที่ 6 เป็นอีกหนึ่งตัวอย่างที่แสดงให้เห็นการนำหน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาอีสานมาสร้างเป็นมุกตลก คือ หน่วยเสียงพยัญชนะ /ว/ ในคำภาษาไทยถิ่นอีสาน

บางคำของบางคนนั้นจะออกเป็นเสียง [ง] ดังตัวอย่าง คำว่า “ว้าว” จะออกเสียงเป็น “จ้าว” และได้นำเสียงแปรของพยัญชนะของคำนี้มาเล่นกับคำว่า “จ้าวเจียว” หมายถึง อาการที่คนแรกตื่นยังง่วงอยู่ (Royal Institute, 2005, p. 289) ตัวอย่างนี้จึงแสดงให้เห็นการสร้างมุกตลกที่มาจากการเล่นกับการออกเสียงพยัญชนะของคนอีสาน

4. การเล่นกับมูลบท

การเล่นกับมูลบท คือ การเล่นกับมูลบททางวจนปฏิบัติศาสตร์ (pragmatic presupposition) หมายถึง ความคิดความเชื่อในเรื่องต่าง ๆ ที่คนส่วนใหญ่ยึดถือ หรืออาจมีเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นแล้วเป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวาง โดยไม่จำเป็นต้องพูดออกมาอย่างละเอียดในการกล่าวถ้อยคำต่าง ๆ แต่สามารถละไว้ได้ในฐานที่เข้าใจ (Jaroenkiatboworn, 2005, p. 125) การใช้มูลบททางวจนปฏิบัติศาสตร์เพื่อสร้างมุกตลกนี้เป็นกลวิธีที่ผู้ติดตามเพลงมักจะเข้าใจและเป็นโพสต์ที่สร้างบรรยากาศของความเป็นอีสานร่วมกันได้ พบจำนวนทั้งสิ้น 27 โพสต์ คิดเป็นร้อยละ 12

ตัวอย่างที่ 7

ดอกไม้ฮ้ายหาบได้ เอาหน่อไม้แทนได้บ่

(@kheabp, February 14, 2021)

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นถึงการเล่นกับมูลบท โดยเป็นโพสต์ในช่วงวันวาเลนไทน์ หรือวันแห่งความรัก ที่ผู้คนมักจะมอบของขวัญหรือสิ่งของให้กับคนรัก เช่น ดอกกุหลาบ ช็อกโกแลต แต่ในตัวอย่างดังกล่าวสื่อกับคนอ่านว่า *ดอกไม้พีห่าไม่ได้ เอาหน่อไม้ไปแทนได้ใหม่* แสดงให้เห็นวัฒนธรรมเกี่ยวกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ หรืออาหารของคนในพื้นที่ ที่กล่าวว่า *เอาหน่อไม้ไปแทนได้บ่* เพราะหน่อไม้เป็นพืชที่มีอยู่ในพื้นที่อีสานและนำมาประกอบเป็นอาหารได้ ทำให้คนอ่านรู้สึกว่สิ่งนี้เป็นประสบการณ์ที่มีร่วมกัน เข้าใจกัน และเป็นโพสต์ที่สร้างความขบขันได้

ตัวอย่างที่ 8

ตอนเป็นเด็ก เจ็บสุดก็แค่แม่อุชี่ไคลตีน

(@kheabp, May 13, 2021)

จากตัวอย่างข้างต้น เป็นโพสต์บอกเล่าเรื่องราวที่มีความพิเศษเกี่ยวกับประสบการณ์ในวัยเด็กที่หลาย ๆ คนเคยมีร่วมกัน คือ ตอนเป็นเด็ก เจ็บสุดก็แค่ตอนแม่ ฎูซี่โคลเท้า ซึ่งเป็นการกล่าวถึงเหตุการณ์ในช่วงวัยเด็กของหลายคนที่มีมักจะได้พบเหตุการณ์นี้ จึงเป็นการดึงภาพความทรงจำในอดีตมาสร้างโพสต์ ทำให้ผู้ติดตามรู้สึกขบขันกับเรื่องราวในอดีตที่เคยพบมาคล้าย ๆ กัน

5. การเล่นแบบลากเข้าความ

การเล่นแบบลากเข้าความ หมายถึง การศึกษาที่มาของคำในแนวการเทียบแบบ (analogy) ในลักษณะการลากเข้าความ คือ คำที่เป็นภาษาต่างประเทศ หรือคำโบราณ และคำภาษาถิ่น ซึ่งแปลความหมายไม่ได้ ก็มักจะแปลเป็นเสียงเพื่อลากเข้าความให้แปลได้ (Royal Institute, 2011, p. 176) กล่าวคือ เป็นการนำเสียงของคำภาษาต่างประเทศ ที่ออกเสียงคล้ายกับบางคำในภาษาไทยถิ่นอีสานมาสร้างเป็นมุกตลก พบจำนวนทั้งสิ้น 25 โพสต์ คิดเป็นร้อยละ 11

ตัวอย่างที่ 9

*ประเทศจีนในอดีต เป็นประเทศที่มีปัญหาการ
เหลื่อมล้ำทางสังคมและเศรษฐกิจน้อยที่สุด ขนาดผู้ที่มีฐานะชั้นระดับ
พระมรดกของจักรพรรดิ สามัญชนและขุนนางต่าง ๆ ยังกล้าบอก
เป็นเสียงเดียวกันว่าลูสีไทเฮา*

(@kheabp, June 30 2021)

จากตัวอย่างที่ 9 สร้างขึ้นจากคำภาษาต่างประเทศและคำในภาษาไทยถิ่นอีสาน ที่ออกเสียงใกล้เคียงกันแต่มีความหมายต่างกัน คือคำว่า ซูสี และ สูสี ในบริบทดังกล่าวได้กล่าวถึงฐานะชั้นนรของพระมรดกจักรพรรดิ คือ ซูสีไทเฮา แต่คำนี้ออกเสียงคล้ายกับคำว่า สูสี หมายถึง ไล่เลีย พอ ๆ กัน (Royal Institute, 2011, p. 1250) และ ไทเฮา หมายถึง กลุ่มเรา ฝ่ายเรา ในภาษาไทยถิ่นอีสาน จากตัวอย่างจึงเป็นการเล่นกับมุกตลกโดยสร้างขึ้นจากการออกเสียงแบบลากเข้าความ ลวงให้ผู้อ่านคิดในตอนแรกว่าน่าจะเป็นคำที่สอดคล้องกับบริบทความหมาย แต่เมื่อเห็นถ้อยคำที่นำมาเล่นซึ่งมีรูปเขียนใกล้เคียงกันแต่ความหมายต่างกันจึงทำให้เกิดความขบขัน

ตัวอย่างที่ 10

ผู้ชาย : ปลาอะไรทำตัวสบาย ๆ

ผู้หญิง : ปลาแก้ว

ผู้ชาย : ผิด

ผู้หญิง : ยอม!!

ผู้ชาย : ปลาชิวเอ๊าท์

(@kheabp, June 19, 2021)

จากตัวอย่างที่ 10 เป็นมุกตลกที่ทายปัญหาเกี่ยวกับปลา ว่าปลาชนิดใดทำตัวสบาย ๆ ซึ่งผู้เล่นคนนึกไปถึงปลาประเภทต่าง ๆ และคำตอบ คือ ปลาชิว บางพื้นที่เรียกว่า ปลาชิวอ้าว เป็นปลาน้ำจืดขนาดเล็ก ทว่าชื่อปลาที่เป็นคำตอบยังออกเสียงเชื่อมโยงกับคำทายที่ว่า ทำตัวสบาย ๆ เพราะคำว่า ทำตัวสบาย ๆ นี้ ใกล้กับความหมายของคำในภาษาอังกฤษคำหนึ่งคือคำว่า Chill out (ชิลเอ๊าท์) หมายถึง งดบงกช สงบลง ผ่อนคลาย ทำให้สบาย ฉะนั้นจากตัวอย่างข้างต้นจึงเป็นการเล่นคำแบบลากเข้าความ

6. การเล่นกับบริบทของสังคมและวัฒนธรรม

การเล่นกับบริบทของสังคมและวัฒนธรรม หมายถึง การนำบริบททางสังคมและวัฒนธรรมได้นำมาสร้างเป็นเอกลักษณ์ของเพลง ซึ่งเอกลักษณ์ของเพลงเขียบ คือ ป่น หรือน้ำพริกของคนอีสาน อาหารชนิดนี้เป็นอาหารที่อยู่คู่กับคนอีสานมานาน แสดงให้เห็นวัฒนธรรมการกินอีกอย่างหนึ่ง เพลงเขียบนอกจากจะนำเสนอคำศัพท์ในภาษาอีสานแล้วยังพยายามพูดถึงบริบททางสังคมและวัฒนธรรมอื่น ๆ จึงได้สร้างเอกลักษณ์ของเพลงให้เป็นภาพจำของผู้ติดตามด้วย “ป่น” ดังที่แอดมินเพลงได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า “บางทีนอกจากคำศัพท์แล้ว เขียบยังพยายามพูดถึงบริบททางสังคมกับวัฒนธรรมอีสาน อย่างซิกเนเจอร์ที่คนจำเราได้คือเรื่องป่น ต้องห้ามใช้คำว่าคู้ยป่น ต้องใช้คำว่าจำป่นเท่านั้น ซึ่งถ้ามองลึก ๆ มันบ่งบอกถึงวัฒนธรรมอีสานได้ชัดเจนมาก ทำไมเขาห้ามคู้ยป่น เพราะมันเปลือง เราเอาเรื่องนี้มาจากนิทานก้อมเรื่องพ่อตากับลูกเขยที่ไปนาได้ปลาตัวหนึ่งมาทำป่นกิน แล้วทะเลาะกันว่าใครกินมากกินน้อย กลายเป็นประเด็นคู้ยป่นจำป่น สะท้อนให้เห็นว่าในอดีตอีสานแห่ง

แล้ง อาหารการกินหายาก เราต้องประหยัดคอคอม คนสมัยก่อนเลยเอาปลามาป่นเพื่อจะกินได้สองคน แต่ถ้าคุณไปคั้ยป่นก็หมดเร็ว กินข้าวไม่อิ่ม” (Chuiprapha, 2020) พบจำนวนทั้งสิ้น 10 โปสต์ คิดเป็นร้อยละ 4

ตัวอย่างที่ 11

ตัวละครหญิง : ความสามารถพิเศษคืออะไร ?

ตัวละครชาย : ผมไม่คั้ยป่น

(@kheabp, April 2, 2021)

จากตัวอย่างข้างต้น โปสต์นี้ได้กล่าวถึงป่น ที่เป็นเหตุการณ์ของตัวละครทั้งสอง กำลังสนทนากัน แสดงให้เห็นว่าลักษณะของการกินป่น ที่เพจนำมาเป็นเอกลักษณ์นั้นเป็นเรื่องสำคัญ และเป็นเรื่องใหญ่ จึงทำให้เกิดความตลกขบขันและกลายเป็นประเด็นที่ชวนขันอยู่ไม่น้อย จากตัวอย่างของโปสต์นี้ยังมีสเตตัสของโปสต์เพิ่มด้วยว่า “แต่งค่ะ” หลังจากที่ตัวละครหญิงได้คำตอบของตัวละครชายว่าไม่คั้ยป่น จากกลวิธีการเล่นกับภาษาในประเภทรนี้แสดงให้เห็นว่านอกจากกลวิธีการสร้างมุกตลกจากภาษาแล้ว บริบททางวัฒนธรรมก็เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดความสนุกสนานร่วมกันได้

ตัวอย่างที่ 12

อาชญากรรมในการรับประทานอาหาร

(ภาพ)มือกำลังคั้ยป่น

(@kheabp, February 2, 2021)

จากตัวอย่างดังกล่าว เป็นโปสต์ที่เน้นย้ำเอกลักษณ์ของเพจได้อย่างชัดเจน ที่กล่าวว่าการคั้ยป่นนั้นเป็นปัญหาใหญ่ เปรียบเทียบกับคนที่คั้ยป่นว่าเป็นเหมือนอาชญากรที่กำลังก่ออาชญากรรมในวงอาหาร แม้ว่าในปัจจุบันนี้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนอีสานจะเปลี่ยนไป แต่อาหารที่เป็นรากเหง้าของท้องถิ่นก็ยังเป็นเรื่องที่ดึงความรู้สึกของกลุ่มคนมาใช้เป็นพื้นที่ทางวัฒนธรรมได้

สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษาทฤษฎีการเล่นกับภาษาในเพลง “เซียบ” พบว่าทฤษฎีการนำคำภาษาไทยถิ่นอีสานมาสร้างเป็นมุกตลกในเพลงเพซบุ๊ก “เซียบ” มี 6 ประการ ได้แก่ การเล่นกับคำพ้อง การเล่นกับคำศัพท์ภาษาถิ่น การเล่นกับหน่วยเสียง การเล่นกับมูลบท การเล่นแบบลากเข้าความ และการเล่นกับบริบทของสังคมและวัฒนธรรม ทฤษฎีการเล่นกับภาษาดังกล่าวเป็นการเล่นถ้อยคำที่ไม่ได้จำกัดอยู่ที่ระดับคำ แต่อาจเป็นการเล่นกับวลี บริบทของประโยค หรือความคิดความเชื่อในเรื่องต่าง ๆ ของคนส่วนใหญ่ที่มีร่วมกัน

จากผลการศึกษาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าภาษาอีสานเป็นภาษาที่มีลักษณะของคำที่หลากหลาย ทั้งคำศัพท์เฉพาะถิ่น คำศัพท์ร่วม มีระบบหน่วยเสียงที่เป็นลักษณะเฉพาะ และมีหน่วยเสียงที่คล้ายกับภาษาไทยมาตรฐาน กล่าวคือหน่วยเสียงในภาษาไทยถิ่นอีสานมีทั้งเหมือน คล้าย และแตกต่างกันจากภาษาไทยมาตรฐาน แต่ด้วยความเป็นภาษาถิ่นที่ยังถูกใช้ร่วมกับภาษาราชการคือภาษาไทยมาตรฐานจึงทำให้ช่องว่างทางความแตกต่างของภาษากลายเป็นลักษณะเด่นและนำมาสร้างสีสันทางภาษาได้ เช่น การเล่นกับคำพ้องเสียง การเล่นกับหน่วยเสียง ที่เป็นการดึงความแตกต่างบางประการของภาษามาสร้างให้เกิดเป็นความสนุกของภาษา นอกจากทฤษฎีการเล่นจะเกิดขึ้นระหว่างภาษาไทยถิ่นอีสานและภาษาไทยมาตรฐานแล้ว ภาษาถิ่นอีสานยังสามารถนำคำไปเล่นกับภาษาอื่น ๆ ได้ เช่น ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน โดยวิธีการลากเข้าความคือนำเสียงของคำภาษาอีสานที่ออกเสียงคล้ายกับคำในภาษาอื่น ๆ แต่ความหมายของคำนั้นต่างกัน ก็นำมาสร้างเป็นความขบขันได้

แต่ถึงอย่างไรก็ตามความสนุกจากการเล่นภาษาจะเกิดความเข้าใจที่สมบูรณ์และลึกซึ้งเพิ่มขึ้นได้ จำเป็นจะต้องอาศัยพื้นฐานทางวัฒนธรรม ความคิด ความเชื่อเข้ามาประกอบ เพราะการศึกษาภาษาของชนกลุ่มใด การเรียนรู้วัฒนธรรมเป็นสิ่งสำคัญที่ควรจะต้องศึกษาควบคู่กันไปด้วย ดังเช่น ทฤษฎีการเล่นกับมูลบทที่เป็นผลการศึกษาอีกหนึ่งกลุ่มที่เน้นย้ำให้เห็นชัดขึ้นว่า ความเข้าใจจะเกิดขึ้นได้นั้นไม่ได้อยู่ในรูปแบบภาษาโดยตรง แต่ต้องอาศัยบริบทมาร่วมตีความด้วย สอดคล้องกับ Jaroenkiatboworn (2005) ที่กล่าวไว้ว่าการเล่นคำและการใช้มูลบทเป็นเครื่องมือเป็นทฤษฎีที่มีลักษณะเฉพาะที่อาจทำให้คนที่มาจากวัฒนธรรมอื่นไม่อาจเข้าใจหรือไม่รู้สึกตลกขบขันเท่าใดนัก เนื่องจากการเล่นคำเกี่ยวข้องกับลักษณะที่เฉพาะในทางไวยากรณ์ของแต่ละภาษา ตลอดจนระบบเสียงที่มีเอกลักษณ์ หากผู้อ่านไม่มีความรู้ทางภาษาดีพอก็อาจไม่เข้าใจ หรือหากผู้อ่านที่มาจากวัฒนธรรมอื่นหรือมาจากสังคม

อื่นปราศจากความรู้อะไรในสิ่งเหล่านี้ก็คงเป็นการยากที่จะรู้สึกตกชบขั้นได้ เพราะฉะนั้น กลวิธีการเล่นกับภาษา ที่แสดงอยู่ในรูปแบบของมุกตลกในเพลงเขียนนั้นสะท้อนให้เห็นว่าการทำความเข้าใจ การศึกษา หรือการเรียนรู้ภาษาได้นั้น ล้วนต้องอาศัยบริบททางสังคมและวัฒนธรรมเข้ามาประกอบเพื่อให้เข้าใจและความลุ่มลึกในภาษานั้นได้มากยิ่งขึ้น

References

- @kheabp. (2021, January 1). **Kheab** [Facebook page]. Retrieved from <https://www.facebook.com/kheabp/> (In Thai)
- Chavanalikhorn, N. (2016). Humor in bumper stickers: A charm of language that shouldn't be ignored. **Institute of Culture and Arts Journal**, 18, (1), 69-77. (In Thai)
- Chanthet, A. (2018). **Behind the admin page 'Kheab'... a Humor from listening Isan style song**. Retrieved from <https://theisaanrecord.co/2019/12/04/admin-kiab/>. (In Thai)
- Chuiapha, D. (2020). **Talking with page Kheab: a page for a striking Isan vernacular humor**. Retrieved from <https://adaymagazine.com/kheab-page>. (In Thai)
- Eiamutama. T. (2008). Strategies and use of humourous language in the series breaks of the variety game show "Ching Roy Ching Laan". **University of the Thai Chamber of Commerce Journal**, 28 (4), 66-83. (In Thai)
- Hongladarom, K. & Choksuwanit, T. (2008). **Pragmaticism**. Bangkok: The Project of Academic Works Publication of Faculty of Arts, Chulalongkorn University.

- Jaroenkiatboworn, K. (2005). **A Discourse analysis of jokes in Thai** (Doctoral dissertation). Chulalongkorn University, Bangkok. (In Thai)
- Maleelai, A. & Chantharapraphan, P. (2020). The verbal strategies of humor in Isan jokes web page “Jorn Forn”. **Journal of Man and Society Faculty of Humanities and Social Sciences**, 5 (2), 65-82. (In Thai)
- Phimworamethakun, B. (2002). **Dictionary of Isan vernacular (Speaking Isan)**. Bangkok: KLangnanawitthaya. (In Thai)
- Royal Institute. (2013). **Royal Institute dictionary of linguistics (General linguistics)**. Bangkok: Royal Institute. (In Thai)
- Royal Institute. (2017). **Royal institute dictionary A.D. 2008**. Bangkok: Royal Institute. (In Thai)
- Sanguanpong, S. (2020). **The humor in Toey-Tiew-Thai** (Master’s thesis). Silpakorn University, Bangkok. (In Thai)
- Suwannsang, S. & Chanthao, R. (2016). Isan Language Inheritance. **Journal of Graduate Study in Humanities and Social Sciences**, 5, (2), 72-88. (In Thai)
- Trueplookpanya. (2021, August 6). **Pheeplook telling You: why do we call bus terminal by the word ‘Win’**. Trueplookpanya. Retrieved from <https://www.trueplookpanya.com/learning/detail/30183#>. (In Thai)